

Привремени нацрт

Истрага о наводима о нехуманим поступањима са људима и незаконитом трговином људским органима на Косову¹

Резолуција 1782 (2011)²

1. Парламентарна скупштина је била веома забринута када је чула наводе бившег главног тужиоца Међународног кривичног суда за бившу Југославију (МКСЈ) да су током сукоба на Косову почињени озбиљни злочини, укључујући трговину људским органима, злочини који су до данас прошли некажњено и који нису били предмет ниједне озбиљне истраге.
2. Према тврдњама бившег тужиоца, та дјела су починили припадници Ослободилачке војске Косова (ОВК) над Србима који су остали на Косову на крају оружаног сукоба те заробљени.
3. Према информацијама до којих је дошла Скупштина и онима из кривичне истраге која је у току, бројне конкретне и подударне индиције потврђују да су неки Срби и неки косовски Албанци били заробљени на тајним мјестима под контролом ОВК на сјеверу Албаније и према њима се поступало нехумано и на понижавајући начин прије него што су на крају нестали.
4. Бројне индиције изгледа потврђују да су, у периоду непосредно после завршетка оружаног сукоба, прије него што су међународне снаге стварно биле у стању да преузму контролу над регионом и поново успоставе какав-такав ред и закон, у једној клиници на територији Албаније, близу мјеста Фуше Крује, неким затвореницима вађени органи и одатле слани у иностранство ради трансплантације.
5. Ове криминалне активности, које су се развиле захваљујући хаосу који је владао у региону, на иницијативу појединих лидера ОВК повезаних са организованим криминалом, настављене су све до данас, мада у другим облицима, што је показала истрага Мисије Европске уније за владавину права на Косову (ЕУЛЕКС) која се односи на клинику „Медикус” у Приштини.
6. Иако су конкретни докази о таквој трговини постојали још почетком деценије, међународне власти надлежне за овај регион нису сматрале да је неопходно да се ове околности детаљно испитају, или су то чиниле непотпуно и површно.
7. Посебно током првих година њиховог присуства на Косову, међународне организације одговорне за безбједност и владавину права (КФОР и УНМИК) морале су

¹ Косово се у овом документу спомињање, било да је то у територијалном, институционалном или у смислу становништва, у складу са Резолуцијом 1244 Савјета безбједности УН, без предрасуда о статусу Косова

² Скупштинско разматрање 25. јануара 2011. године (3. и 4. засједање), (види документ 12462, извјештај Комитета за правна питања и људска права, извјестилац: г. Марти). *Документ усвојен на засједању Скупштине 25. јануара 2011. године (4. засједање)*

се борити са великим структурним проблемима и озбиљним недостатком кадра способног за извршавање повјерених задатака. Све се то погоршавало због брзог и непрестаног ротирања особља.

8. МКСЈ, који је почео иницијални преглед на мјесту догађаја ради проналаска трагова евентуалне трговине органима, обуставио је истрагу. Дијелови доказа прикупљених у мјесту Рипе у Албанији уништени су и не могу се користити за детаљније анализе. Није било накнадних истрага о случају који је бивша главна тужитељка Хашког трибунала ипак сматрала довољно озбиљним да је неопходно да на њега скрене пажњу јавности у својој књизи.

9. Током одлучујуће фазе оружаног сукоба, НАТО је бомбардовао, док је копнене операције спроводио ОВК, *de facto* савезник међународних снага. По одласку српских власти, међународна тијела одговорна за безбједност на Косову у великој мјери су се ослањала на политичке снаге које су биле на власти на Косову, а ту су већином биле бивше вође ОВК.

10. Међународне организације распоређене на Косову имале су прагматичан политички приступ, заузевши став да по сваку цијену треба да се залажу за краткорочну стабилност, жртвујући при томе неке важне принципе правде. У дугом периоду мало тога је урађено да се открију нови докази о умијешаности припадника ОВК у злочине над српским становништвом и против појединих Албанаца са Косова. Непосредно по завршетку сукоба, када је ОВК имао готово искључиву контролу на терену, услиједило је свођење рачуна између различитих фракција и са онима који су се, без икаквог суђења, сматрали издајницима, осумњичени да су сарађивали са претходним српским властима.

11. ЕУЛЕКС, који је крајем 2008. преузео одређене функције у сектору правосуђа од структура УНМИК-а, наслиједио је тешку и осјетљиву ситуацију, посебно у области борбе против тешких кривичних дјела: непотпуне датотеке, изгубљени документи, неприкупљене изјаве свједока. Због тога би велики број кривичних дјела могао и даље да пролази некажњено. Било је мало или нимало детаљних истрага о организованом криминалу и његовим везама са представницима политичких институција или о ратним злочинима почињеним против Срба и косовских Албанаца који су сматрани издајницима или ривалима доминантних фракција. Ово посљедње је још увијек права табу тема на Косову, иако сви о томе говоре приватно и с великим опрезом. ЕУЛЕКС је, изгледа, недавно остварио извјестан напредак у овој области и треба се надати да га политички разлози неће омести да испуни обавезу.

12. Тим међународних тужилаца и истражитеља у оквиру ЕУЛЕКС-а, задужен за истрагу навода о нехуманом поступању, укључујући и оне који се односе на могућу трговину органима, остварио је напредак, посебно кад је ријеч о доказивању постојања тајних мјеста ОВК за притвор заробљеника на сјеверу Албаније, гдје је наводно било нељудског поступања, па чак и убистава. Током истраге, међутим, није остварена пожељна сарадња са властима Албаније.

13. Ужасни злочини српских снага изазвали су врло јака осјећања у свијету и мишљење које се одражава и у ставу неких међународних агенција, по којем се увијек само једна

страна сматра починиоцем злочина, а друга жртвом, па је ова друга нужно невина. Реалност је мање јасна и много сложенија.

14. Парламентарна скупштина снажно потврђује потребу за апсолутно бескомпромисном борбом против некажњавања лица одговорних за тешка кршења људских права и жели да укаже на то да чињеница да су та кршења почињена у контексту насилног сукоба никада не би могла оправдати одлуку да се не гоне починиоци (види Резолуцију 1675 (2009)).

15. Не може и не смије постојати једна правда за побједнике, а друга за губитнике. У сваком сукобу, сви злочинци морају бити кривично гоњени и позвани на одговорност за своја незаконита дјела, којој год страни да су припадали и без обзира на политичку улогу коју су преузели.

16. Са хуманитарне тачке гледишта, најболније и најосјетљивије је питање несталих особа. Од више од 6.000 несталих, колико је регистровао Међународни комитет Црвеног крста (МКЦК), око 1.400 особа су пронађене живе и 2.500 тијела је пронађено и идентификовано. У већини случајева то су косовски Албанци пронађени у масовним гробницама у регијама под контролом Србије и на Косову.

17. Јасно је да још не постоји довољна сарадња између међународних агенција са једне стране и косовских и албанских власти са друге на утврђивању судбине несталих. Док је Србија потпуно сарађивала, испоставило се да је далеко теже обавити ископавања на територији Косова и немогуће, бар за сада, на територији Албаније. Сарадња са косовским властима посебно не постоји кад је у питању потрага за скоро 500 особа које су званично нестале након завршетка сукоба.

18. Радној групи за нестала лица, којом предсједавају МКЦК и Канцеларија за нестала лица ЕУЛЕКС-а, потребна је пуна и свесрдна подршка међународне заједнице како би се превазишло опирање на обје стране. Сазнавање истине и омогућавање породицама жртава да одају посљедњу пошту вољеним особама на крају је суштински предуслов за помирење међу заједницама и мирну будућност у овом региону Балкана.

19. Скупштина стога позива:

19.1 чланице Европске уније и друге повезане државе:

19.1.1 да јасно назначе надлежности ЕУЛЕКС-а и/или других међународних судских тијела која имају мандат да спроводе накнадне истраге, као што је признавање њихове територијалне и привремене јурисдикције призна за све криминалне радње у вези са сукобом на Косову;

19.1.2 да додијеле ЕУЛЕКС-у неопходне ресурсе, у смислу логистике и високостручних кадрова, да би се могао бавити изузетно сложеном и важном улогом која му је повјерена;

19.1.3 да поставе ЕУЛЕКС-у јасан циљ и дају му политичку подршку на највишем нивоу да се бескомпромисно бори против организованог криминала, као и да обезбиједи да правда буде спроведена, не разматрајући политичку сврсисходност;

19.1.4. да обезбиједи све потребне ресурсе за успостављање ефикасног програма заштите свједока;

19.2 ЕУЛЕКС:

19.2.1 да истраје у истраживачком раду, не узимајући у обзир функције на којима се налазе потенцијални осумњичени или поријекло жртава. Да уради све да би расвијетлио криминалне радње које се односе на нестанке, индиције о трговини органима, корупцију и дослух између организованих криминалних група и политичких кругова, на шта често има притужби;

19.2.2 да предузме све потребне мјере да обезбиједи ефикасну заштиту за свједоке и стекне њихово повјерење;

19.3 МКСЈ да у потпуности сарађује са ЕУЛЕКС-ом, посебно тако што ће му предати оне информације и елементе доказа који ће му можда помоћи да кривично гони особе одговорне за кривична дјела у оквиру своје надлежности;

19.4 власти Србије:

19.4.1 да уложи максималан труд како би биле ухваћене особе које и даље тражи Хашки трибунал за ратне злочине, посебно генерал Ратко Младић и Горан Хацић, чије некажњавање и даље представља озбиљну препреку за процес помирења и што власти других земља често наводе да оправдају свој недостатак ентузијазма приликом предузимања судских поступака;

19.4.2 да блиско сарађују са ЕУЛЕКС-ом, посебно тако што ће му просљеђивати све информације које могу помоћи да се расвијетле злочини почињени за вријеме и послије сукоба на Косову;

19.4.3 да предузму неопходне мјере да спријече да у штампу процуре информације о истрагама у вези са Косовом, што би могло угрозити сарадњу са другим органима и повјерење у истражни поступак;

19.5 власти Албаније:

19.5.1 да безрезервно сарађују са ЕУЛЕКС-ом и српским властима у оквиру процедуре чији је циљ да се сазна истина о злочинима почињеним на Косову, без обзира на познато или претпостављано поријекло осумњичених и жртава;

19.5.2 посебно да предузму радње по захтјевима ЕУЛЕКС-а за судску помоћ у вези са кривичним дјелима наводно почињеним у логору ОВК у сјеверној Албанији;

19.5.3 да започну озбиљну и независну истрагу како би се сазнала цијела истина о понекад конкретним тврдњама о постојању тајних затвора у којима се наводно нечовјечно поступало према затвореницима са Косова, српског или албанског поријекла, током и непосредно послије сукоба; истрага такође мора бити проширена како би се провјерили подједнако конкретни наводи о трговини органима која се наводно обављала у истом периоду, а дио ње на територији Албаније.

19.6 администрацију Косова да безрезервно сарађује са ЕУЛЕКС-ом и/или другим међународним судским тијелима која имају мандат да спроводе накнадне истражне активности у оквиру било којих процедура чији је циљ да се сазна истина о злочинима почињеним на Косову, без обзира на познато или претпостављано поријекло осумњичених и жртава;

19.7 све чланице Савјета Европе и државе посматраче:

19.7.1 да одговоре без непотребног одгађања на захтјеве ЕУЛЕКС-а и српских власти за правосудну сарадњу у оквиру њихових тренутних истрага ратних злочина и трговине органима; одгађање одговора на ове захтјеве је несхватљиво и недопустиво с обзиром на важност и ургентност међународне сарадње како би се бавили овим озбиљним и опасним криминалним проблемима;

19.7.2 да сарађују са ЕУЛЕКС-ом у напорима да заштите свједоке, посебно када те особе више не могу да живе у региону и морају да узму нови идентитет и пронађу нову земљу пребивалишта.

20. Скупштина, свјесна да је трговина људским органима изузетно озбиљан проблем у цијелом свијету, којом се очигледно крше најосновнији стандарди у погледу људских права и достојанства, поздравља и сагласна је са закључцима заједничке студије коју су 2009. године објавили Савјет Европе и Уједињене нације. Она је посебно сагласна са закључком да је неопходно припремити нацрт међународног правног инструмента који ће поставити дефиниције трговине људским органима, ткивима и ћелијама те прописати активности које ће се предузимати како би се таква трговина спријечила и жртве заштитиле, као и мјере кривичног права за гоњење починилаца.